RULETISTUL
de ***Mircea Cărtărescu***

Dăruieşte, Doamne, pacea Israelului
Celui care are optzeci de ani şi niciun viitor pe pământ.

Notez aici (pentru ce?) aceste versuri din Eliot. În orice caz nu ca posibil motto pentru vreuna din cărţile mele, pentru că n-am să mai scriu niciodată nimic. Iar dacă totuşi scriu rândurile astea, nu le consider nici pe departe literatură. Am scris destulă literatură, vreme de vreo şaizeci de ani nu am făcut decât asta, dar să-mi îngădui acum, la sfârşitul sfârşitului, un moment de luciditate: tot ce am scris după vârsta de treizeci de ani nu a fost decât o penibilă impostura. Sunt sătul să mai scriu fără speranţa că mă voi putea vreodată depăşi, că voi putea să-mi sar peste umbră. E drept, până la un punct am fost cinstit cu mine, în singurul fel posibil pentru un artist, adică am vrut să spun despre mine totul, absolut totul. Dar cu atât mai amară a fost iluzia, căci literatura nu e mijlocul potrivit prin care poţi spune ceva cât de cât real despre tine. De la primele rânduri pe care le aşterni pe pagina, în mâna care ţine stiloul intră, ca într-o mănuşă, o mână străină, batjocoritoare, iar imaginea ta în oglinda paginii fuge în toate părţile ca argintul viu, aşa încât din bobiţele lui deformante se încheagă Păianjenul sau Viermele sau Famenul sau Unicornul sau Zeul, când de fapt tu ai vrut să vorbeşti pur şi simplu despre tine. Literatura e teratologie.

De câţiva ani buni dorm agitat şi visez un bătrân care înnebuneşte de singurătate. Doar visul mă mai reflectă realist. Mă trezesc plângând de singurătate, chiar şi când ziua mă simt bine printre prietenii care îmi mai trăiesc. Nu-mi mai pot suporta viaţa, iar faptul că azi sau mâine voi intra în moartea fără sfârşit mă face să încerc să gândesc. De asta, pentru că trebuie să gândesc, aşa cum cel aruncat în labirint trebuie să caute o ieşire printre pereţii mânjiţi cu baligă, chiar şi prin gaura şobolanului, numai din acest motiv mai scriu rândurile astea. Nu propriu-zis ca să (îmi) demonstrez că exista Dumnezeu. Din păcate nu am fost niciodată, cu toate eforturile mele,

credincios, nu am avut crize de îndoială sau tăgadă. Poate că ar fi fost mai bine să fiu, pentru că scrisul cere dramă şi drama se naşte din lupta chinuitoare între speranţă şi deznădejde, unde credinţa are un rol, îmi închipui, esenţial. În tinereţea mea, jumătate din scriitori se converteau, iar jumătate îşi pierdeau credinţa, ceea ce pentru literatura lor avea cam aceleaşi efecte. Cât îi invidiam pentru focul pe care demonii lor îl aţâţau sub căldările în care huzureau ca artişti! Şi iată-mă acum în ungherul meu, un ghem de zdrenţe şi zgârciuri, pe a cărui minte sau inimă sau credinţă nu ar paria nimeni, pentru că mie nu are ce să mi se mai ia.

Zac aici, în fotoliu, terifiat de gândul că afară nu mai există nimic, decât o noapte solidă ca un infinit sloi de smoală, o ceaţă neagră care a mâncat încet, pe măsură ce am înaintat în vârstă, oraşe, case, străzi, feţe. Singurul soare din univers pare să fi rămas becul veiozei, iar singurul lucru luminat de el – o faţă smochinită de moşneag.

După ce voi muri, cavoul meu, ungherul meu, va continua să plutească în ceaţa neagră şi solidă, ducând niciunde foile astea ca să le citească nimeni. Dar în ele e, în sfârşit, totul. Am scris câteva mii de pagini de literatură – praf şi pulbere. Intrigi conduse magistral, fantoşe cu surâsuri galvanice, dar cum să spui ceva, cât de puţin, în această imensă convenţie a artei? Ai vrea să întorci pe dos inima cititorului, iar el ce face? La ora trei termină cartea ta, şi la patru se apucă de alta, oricât de bună ar fi cartea pe care i-ai pus-o în braţe. Dar aceste zece – cincisprezece foi sunt altceva, alt joc. Cititorul meu este acum nimeni altcineva decât moartea, îi şi văd ochii negri, umezi, atenţi ca ochii fetiţelor, citind pe măsură ce umplu rând după rând. Foile acestea cuprind proiectul meu de nemurire.

Zic – proiect, deşi totul, şi ăsta e triumful meu şi speranţa mea, este adevărat. Ce straniu: cele mai multe personaje care populează cărţile mele sunt inventate, dar ele au părut tuturor copii ale realităţii. Abia acum am curajul să scriu despre un om real, care a trăit mult timp lângă mine, dar care în convenţia mea ar fi părut cu totul neverosimil. Niciun cititor nu ar fi acceptat că în lumea lui ar putea trăi, înghesuindu-se în aceleaşi tramvaie, respirând acelaşi aer, un om a cărui viaţă este o demonstraţie practic matematică a unei ordini în

care astăzi nu mai crede nimeni, sau crede pentru că este absurd. Dar, vai!

— Ruletistul nu este un vis, nicio halucinaţie a unui creier sclerozat, niciun alibi. Acum, gândindu-mă la el, sunt convins că am cunoscut şi eu acel cerşetor de la capătul podului, despre care scria Rilke, în jurul căruia se rotesc lumile.

Deci, nimeni drag, Ruletistul a existat. Şi ruleta a existat. Nu ai auzit nimic despre ea, dar spune-mi, ce ai auzit despre Agartha? Eu am trăit vremurile neverosimile ale ruletei, am văzut prăbuşirea averilor şi acumularea averilor în lumina de fiară a prafului de puşcă. Am urlat şi eu în sălile scunde, subpământene şi am plâns de fericire când era scos afară un om cu creierii împrăştiaţi. Am cunoscut marii magnaţi ai ruletei, industriaşii, proprietarii de pământuri, bancherii care pariau sumele acelea de multe ori exorbitante. Timp de mai bine de zece ani, ruleta a fost pâinea şi circul iadului nostru senin. Nu s-a auzit nicio şoaptă despre aşa ceva de patruzeci de ani încoace? Gândeşte-te, câte mii de ani au trecut de la misterele greceşti? Ştie cineva oare azi ce se petrecea cu adevărat în acele caverne? Unde e vorba de sânge, se tace. Toţi au tăcut, sau poate că fiecare ştiutor a lăsat după moartea sa nişte foi inutile ca acestea, pe care le va urmări, cu degetul scheletic, doar moartea. Moartea individuală a fiecăruia, geamănul negru născut odată cu el.

Omul despre care scriu aici avea un nume oarecare, uitat de toată lumea, căci foarte curând i s-a spus Ruletistul. Spunând „Ruletistul”, nu puteai vorbi decât despre el, deşi ruletişti erau destui. Mi-l amintesc fără greutate, o figură posomorâtă, o faţă triunghiulară pe un gât lung, gălbui şi slab, o piele uscată şi părul aproape stacojiu. Ochi de maimuţă amărâtă, asimetrici, mi se pare că inegali ca mărime. Făcea cumva o impresie de îngălare, de necurăţenie. Aşa arăta şi în ţoalele lui de la fermă, şi în smokingurile lui de mai târziu. Doamne, ce tentat sunt să fac aici şi puţină hagiografie, să-i arunc o lumină transfinită pe obraz şi să-i pun o văpaie în ochi! Dar să strâng din fălci şi să-mi înghit ticurile astea mizerabile. Ruletistul avea faţa întunecată, de ţăran ceva mai înstărit, cu dinţii jumătate fier, jumătate cărbune. De când îl ştiu şi până a murit (de revolver, dar nu de glonţ) a arătat la fel.

Şi totuşi el a fost singurul om căruia i-a fost dat să întrezărească infinitul Dumnezeu matematic şi să se ia la trântă cu el.

N-am niciun merit că-l cunosc, că pot să scriu despre el. Aş putea să înalţ, numai cu figura lui înaintea ochilor, o schelărie ramificată enorm, un Babel de hârtie, un *Bildungsroman* de o mie de pagini, în care eu, umil Serenus Zeitblom, aş urmări cu sufletul la gură demonizarea progresivă a noului Adrian. Dar apoi? Chiar dacă, prin absurd, aş da ce n-am dat în şaizeci de ani de lucru, o capodoperă, mă întreb la ce bun… Pentru scopul meu final, pentru marea miză a mea (pe lângă care toate capodoperele lumii sunt ţărâna din clepsidră şi puful păpădiei), ajunge să înşir în trei rânduri etapele vieţii larvare a unui psihopat: copilul brutal, cu faţa întunecată, care taie în bucăţi insecte şi omoară cu pietre păsările cântătoare, pasionat de jocul cu bile de sticlă şi de aruncarea potcoavei la ţăruş (mi-l amintesc pierzând, pierzând mereu bani, bile, nasturi şi apoi încăierându-se cu disperare); adolescentul cu momente de furie epileptică şi apetit erotic exacerbat; puşcăriaşul condamnat pentru viol şi tâlhărie. Cred că singurul „apropiat" în toată această întortocheată etapă a vieţii lui am fost eu, poate fiindcă fuseserăm cumva împreună de mici, părinţii noştri fiind vecini. Oricum, nu m-a lovit niciodată şi mă privea mai puţin bănuitor decât pe ceilalţi, oricine ar fi fost ei. De câteva ori l-am vizitat, ţin minte, şi la închisoare, unde, în frigul verde al vorbitorului, mi se plângea tot timpul, înjurând oribil, de ghinionul pe care-l avea la poker – şi îmi cerea bani. Aproape plângea de umilinţa de a se curăţa mereu, de a nu fi în stare nici la o singură mână din miile pe care le juca să ia banii celorlalţi. Stătea acolo, pe scândura verde, o mână de om cu ochii înroşiţi de conjunctivită.

Nu, mi-e imposibil să vorbesc despre el la modul realist. Cum să înfăţişezi realist o parabolă vie? Orice tertip, orice întorsătură sau automatism stilistic care aduce cât de cât a proză mă deprimă, mă îngreţoşează. Să mai spun că, după ce a ieşit din închisoare, s-a apucat de băut şi în cel mult un an a decăzut îngrozitor. Nu avea slujbă, iar singurele locuri pe unde îl puteai găsi în mod sigur erau câteva cârciumi de duzină, unde de altfel cred că şi dormea, îl vedeai umblând de la o masă la alta, îmbrăcat în acel mod inconfundabil al beţivilor

(haina pe pielea goală, turul pantalonilor târându-se pe trotuar) şi cerând câte o halbă cu bere. Am văzut de multe ori farsa sinistră, dureroasă pentru mine, dar în acelaşi timp amuzantă, pe care i-o făceau din când în când clienţii obişnuiţi ai cârciumei: îl chemau la masă şi îi spuneau că va căpăta berea dacă va trage băţul lung din două beţe de chibrit ţinute în pumn. Şi se tăvăleau de râs când el trăgea întotdeauna băţul scurt. Niciodată, sunt sigur de asta, nu şi-a „câştigat" berea în acest fel.

Cam pe atunci mi-au apărut mie primele povestiri în reviste şi, după un timp, primul volum de povestiri, pe care îl consider şi azi cel mai bun lucru făcut vreodată de mine. Eram pe atunci fericit pentru fiecare rând pe care îl scriam, mă simţeam în concurenţă nu cu cei din generaţia mea, ci cu marii scriitori ai lumii. Am intrat, cu încetul, în conştiinţa publicului şi în lumea literară, am fost adulat şi negat violent în proporţii egale. M-am căsătorit prima dată şi, în fine, am simţit că trăiesc. Asta mi-a fost de altfel fatal, căci scrisul nu prea se împacă, de obicei, cu belşugul şi fericirea. Uitasem, fireşte, de amicul meu, când l-am reîntâlnit după câţiva ani în locul cel mai neverosimil pentru el: la un restaurant din centru, în lumina stinsă, halucinată, a unor ciorchini de candelabre cu prisme curcubeiene. Vorbeam liniştit cu nevastă-mea şi îmi plimbam privirile prin sală, când brusc mi-a atras atenţia un grup de afacerişti care ocupaseră o masă încărcată ostentativ, în mijlocul lor şi în centrul atenţiei se afla el, cu figura lui lungă şi slabă, înţolit sclipitor, dar arătând tot a golan cu găvanele ochilor stinse. Zăcea blazat pe scaun, pe când ceilalţi trăncăneau cu o anume veselie cam mitocănească. Am simţit totdeauna repulsie faţă de obrajii aceia lucioşi şi hainele de cioclu indecent prin care oamenii de felul lor înţeleg să se remarce. Dar, desigur, eram în primul rând contrariat de schimbarea nesperată în bine a situaţiei materiale a amicului meu. Am mers până la masa lor şi i-am întins mâna. Nu ştiu dacă s-a bucurat să mă vadă, era impenetrabil, dar ne-a invitat să ne alăturăm lor şi, pe măsură ce seara înainta înspre noapte, printre multe banalităţi şi stupidităţi care s-au înşirat în conversaţie, au început să răzbată cuvinte în doi peri, expresii enigmatice pe care afaceriştii şi le pasau peste încărcătura barocă a mesei şi la care nu ştiam cum să reacţionez.

Timp de câteva săptămâni după aceea am simţit din plin teroarea de a fi întrezărit, chiar şi subconştient, nişte perspective care se pierdeau spre un alt spaţiu decât lumea burgheză, în definitiv, chiar dacă uşor colorată de moftul artei, în care trăiam. Mai mult, aveam de multe ori, pe stradă şi chiar în biroul meu, senzaţia că sunt supravegheat, verificat de o instanţă nedefinită, care doar plutea dizolvată, ca un fum de amurg, în aer. Acum ştiu sigur că eram cu adevărat supus unor verificări amănunţite, pentru că fusesem propus să-mi încep noviciatul în lumea subterană a ruletei.

Uneori sunt plin de fericirea gândului că poate nu există Dumnezeu. Ceea ce în urmă cu câţiva ani mi se părea un paradis sângeros (viaţa mea de atunci îmi apare într-un *raccourci* verzui, asemenea Cristului lui Mantegna), acum mi se pare un iad eufemizat de uitare, dar nu mai puţin posibil, şi deci terifiant. Ei spuneau, ca să mă încurajeze, când am coborât prima dată în subteran, că doar primul joc e mai greu de suportat şi că apoi latura „anatomică" a ruletei nu numai că nu te mai dezgustă, dar ajungi să descoperi în ea adevăratul, dulcele farmec al acestui joc; cui îi intră în sânge, continuau ei, îi devine necesar ca vinul şi ca femeia, în prima noapte m-au legat la ochi şi m-au purtat mai întâi din vehicul în vehicul pe străzile oraşului, până n-aş mai fi fost în stare să spun nici cine sunt, darmite unde mă aflu. Apoi m-au târât pe nişte coridoare sucite şi răsucite, am coborât trepte mirosind a piatră udă şi a hoit de pisică. Pe deasupra, din când în când, se auzea huruitul câte unui tramvai. Mi-au scos cârpa de la ochi într-o pivniţă luminată slab de câteva lumânări, unde erau aşezate în chip de mese, sub bolta arcuită, câteva butoaie de sardele, iar ca scaune lăzi mai mici sau rondele groase tăiate din trunchiuri de copac. Totul amintea de o cramă aranjată cu ostentaţie să pară cât mai rustică. Impresia aceasta era mărită de cănile de tablă şi paharele de bere din care, aşezaţi în jurul butoaielor, sorbeau privindu-mă şi vorbind între ei vreo zece – cincisprezece inşi foarte veseli, bine îmbrăcaţi. Pe podeaua de lut foşgăiau gândaci mari de bucătărie. Unii, striviţi pe jumătate de vreo lovitură de călcâi, mai agitau câteva labe şi-o antenă. M-am aşezat la masa unde stătea şi amicul meu roşcat. Pariurile deja se făcuseră, erau înscrise cu cretă pe o mică tablă neagră, aşa că am

dedus că deocamdată aveam să fiu doar spectator. Sumele erau mari, mai mari decât tot ce văzusem vreodată mizându-se la un joc de noroc. La un moment dat, animaţia acţionarilor – cum aveam să aflu că se numeau cei care mizau în acest joc – scăzu, iar băutura rămase uitată în căni şi pahare, umplând încetul cu încetul aerul cafeniu cu un miros acru de spirt şi bere trezită. Privirile celor din pivniţă alunecau tot mai des spre uşa scundă a acesteia. Uşa se deschise după un timp, şi în sală intră un individ foarte asemănător cu amicul meu din copilărie, din perioada sa de maximă decădere. Haina lui avea buzunarele rupte, pantalonii îi erau legaţi cu sfoară de împachetat. Despre faţa lui, care ieşea vălurită de sub părul smuls în toate părţile, nu se poate spune decât că era o faţă de beţiv. Insul era împins de la spate de un patron – era numele dat celui care angaja ruletiştii – având aspectul unui barman, care ducea la subţioară o cutie unsuroasă de lemn. Beţivanul se sui pe o ladă de brad pe care nu o observasem până atunci şi rămase acolo, cocârjat, în atitudinea grotesc caricată a unui câştigător olimpic. Acţionarii îl priveau şi se agitau, arătându-şi mereu unul altuia câte un amănunt al înfăţişării celui de pe ladă. Pe unul l-am surprins făcându-şi cruce cu discreţie. Altul îşi rodea furios pieliţele de pe lângă unghii. Altul striga ceva patronului. Dar zgomotul încetă ca retezat. când patronul deschise lădiţa. Toţi îşi lungiră gâturile, hipnotizaţi, spre micul obiect negru care scânteia ca bătut în diamante. Era un revolver cu şase gloanţe, bine uns. Patronul îl prezentă asistenţei cu gesturi lente, aproape rituale, ca un iluzionist care îşi arată palmele goale cu care urmează să săvârşească minuni, îşi trecu apoi palma peste butoiaşul revolverului, rotindu-l, iar acesta scoase un sunet subţire, zimţat, ca un râs de gnom. Lăsă revolverul jos şi, dintr-o cutiuţă de carton, scoase un cartuş lucios în cămaşa sa de alamă, pe care îl întinse celui mai apropiat acţionar. Acesta îl controla atent şi concentrat pe toate părţile, aprobă scurt din cap, parcă nemulţumit că nu găsise vreo neregulă, şi îl trecu celui de lângă el. Cartuşul făcu înconjurul încăperii, lăsând urme de grăsime pe toate degetele. L-am atins şi eu o clipă. Mă aşteptam, nu ştiu de ce, să fie rece ca gheaţa sau să frigă, dar era căldicel. Cartuşul se întoarse la patron, care, cu gesturi largi, explicite, îl introduse într-unul din cele şase orificii ale butoiaşului, îşi trecu din

nou palma peste piesa mobilă de metal, care se învârti câteva secunde lungi cu acelaşi sunet ascuţit, scârţâitor. În cele din urmă înmână, cu o ciudată reverenţă, omului de pe ladă, arma scânteietoare. Într-o linişte care îţi pulveriza oasele şi în care, îmi amintesc şi acum, tot ce se auzea era foşgăitul gândacilor uriaşi şi sunetul slab scos de antenele lor când se atingeau una de alta, omul îşi duse revolverul la tâmplă. Din cauza îngrozitoarei concentrări şi a luminii slabe, ochii începură să-mi obosească, aşa încât, deodată, silueta cerşetorului cu pistolul la tâmplă se descompuse în câteva pete galbene şi verzui-fosforescente. Grundul peretelui alb din spatele lui se reliefa enorm: vedeam fiecare crestătură şi fiecare bobiţă de var, îngroşate ca pielea de pe faţa unui bătrân, lăsând urme albăstrui pe perete. Brusc, în pivniţă începu să miroasă a mosc şi transpiraţie. Omul de pe ladă, cu ochii strânşi şi gura strâmbată ca şi când ar fi simţit un gust oribil, apăsă violent pe trăgaci.

Zâmbi apoi naiv şi năucit. Micul declic al trăgaciului fusese singurul sunet care se auzise. Coborî de pe ladă şi se aşeză, copleşit, pe ea. Patronul se repezi la el şi aproape îl dărâmă în îmbrăţişare, în schimb, inşii din sală începură să urle ca scoşi din minţi, să înjure cumplit. Când patronul şi ruletistul său ieşiră pe uşa scundă, aceştia îi însoţiră cu huiduieli sălbatice, cum nu se pot auzi decât la un meci de box.

Întâmplător, primul ruletist pe care îl văzusem vreodată scăpase cu viaţă. De atunci, vreme de ani în şir, am asistat la sute de rulete şi am văzut de multe ori o imagine ce nu se poate descrie: creierul omenesc, singura substanţă cu adevărat divină, aurul alchimic unde se află totul, împrăştiat pe pereţi şi pe podea, amestecat cu schije de ţeastă. Gândeşte-te la coride sau la gladiatori şi ai să înţelegi de ce jocul ăsta mi-a intrat curând în sânge şi mi-a schimbat viaţa. Ruleta are în principiu simplitatea geometrică şi forţa pânzei de păianjen: un ruletist, un patron, nişte acţionari sunt personajele dramei, în roluri secundare sunt distribuiţi stăpânul pivniţei, poliţistul care îşi face rondul prin preajmă, hamalii năimiţi să scape de cadavre. Sumele relativ neînsemnate pe care ruleta le băga în ei erau, din punctul lor de vedere, adevărate averi. Ruletistul este, fireşte, vedeta ruletei şi raţiunea ei de a fi. De regulă, ruletiştii se recrutau din rândurile groase

ale nenorociţilor mereu în căutare de pâine, asemenea câinilor vagabonzi, ale beţivilor, ale puşcăriaşilor abia eliberaţi. Oricine, numai să fie viu şi să-şi pună sufletul la bătaie pentru mulţi, mulţi bani (dar ce înseamnă banii în condiţiile astea?), putea deveni ruletist. Era, de asemenea, preferabil să nu aibă, pe cât posibil, niciun fel de relaţii sociale: familie, slujbă, prieteni apropiaţi. Ruletistul are cinci şanse din şase să scape. El primeşte de obicei cam zece la sută din câştigul patronului. Acesta trebuie să dispună de fonduri serioase, pentru că, în caz că ruletistul său moare, trebuie să plătească mizele tuturor acţionarilor care au pariat contra lui. Acţionarii, la rândul lor, au o şansă din şase de câştig, dar, dacă ruletistul moare, ei pot cere de zece ori miza, sau chiar de douăzeci de ori, după înţelegerea prealabilă cu patronul. Ruletistul nu avea însă cinci şanse din şase de scăpare decât la primul joc. Statistic vorbind, dacă îşi mai punea o dată pistolul la tâmplă, şansele lui scădeau. La a şasea încercare, şansele lui se reduceau la zero. De fapt, până când vechiul meu amic a intrat în lumea ruletei, devenind Ruletistul cu majusculă, nu se cunoşteau cazuri de supravieţuire nici după patru jocuri. Cei mai mulţi ruletişti erau, fireşte, ocazionali, şi nu ar fi repetat pentru nimic în lume teribila experienţă. Doar câţiva erau atraşi de perspectiva de a face bani, şi asta de obicei ca să îşi poată ei înşişi angaja vreun ruletist, devenind patroni, ceea ce se putea întâmpla şi după al doilea joc. Nu are niciun sens să continui aici cu descrierea jocului. El este stupid şi atrăgător ca orice joc, aureolat, ce-i drept, cu mânjitura de sânge care place ticăloşiei noastre. Mă întorc la cel care a distrus jocul prin faptul că l-a jucat la perfecţie. Din câte spune legenda (pe care o puteai auzi pe atunci în toate tavernele oraşului), el nu a fost racolat de vreun patron, ci a aflat singur despre ruletă şi s-a dus singur să se vândă. Bănuiesc că patronul care l-a angajat a fost foarte fericit să facă rost aşa de simplu de un ruletist, fiindcă de obicei erau necesare demersuri lungi şi iritante, tocmeli penibile cu cei care-şi scoteau sufletul la mezat. La început, orice vagabond cerea luna de pe cer şi îţi trebuia destulă abilitate să-l convingi că viaţa şi sângele lui nu preţuiesc cât tot universul, ci doar un anumit număr de bancnote, care depindea de cererea de pe piaţă. Un ruletist căruia nu era nevoie să-i demonstrezi

că este de fapt un nimeni, pe care nu trebuia să-l ameninţi cu poliţia, era un noroc nesperat, mai ales când primea fără discuţie prima sumă, propusă cu jumătate de gură şi cu priviri oblice de patron. Despre cele dintâi rulete la care a participat amicul meu n-am putut afla mare lucru. Prima şi a doua oară când a scăpat, poate chiar şi a treia oară, îmi închipui că abia dacă a fost remarcat de acţionari. Cel mult, a fost socotit un ruletist norocos. Dar după a patra şi a cincea ruletă el deja devenise figura centrală a jocului, de fapt un adevărat mit, care avea să crească exorbitant în următorii ani. În doi ani de zile, până la întâlnirea noastră din restaurant, Ruletistul îşi dusese de opt ori revolverul la tâmplă prin diferite hrube din labirintul murdar de sub fundaţiile oraşului nostru. De fiecare dată, mi s-a povestit (iar mai târziu am putut să mă conving şi singur), pe faţa sa chinuită, aproape fără frunte, se întipărea o expresie de spaimă copleşitoare, o frică animalică, la care nu puteai suporta să asişti. Părea că tocmai frica asta îndupleca întotdeauna soarta şi-l ajuta să scape. Tensiunea sa emoţională ajungea la culme când apăsa brusc, strângând ochii şi rânjind, pe trăgaci. Se auzea micul declic, după care trupul său cu oasele grele se prăbuşea moale pe podea, leşinat dar neatins. Câteva zile zăcea în pat, cu totul golit de vlagă, dar apoi se întrema repede şi îşi relua viaţa împărţită între cabaret şi bordel. Oricât s-ar fi străduit, având totuşi o imaginaţie redusă nu putea cheltui cât câştiga, aşa că devenea din ce în ce mai bogat. Se dispensase de mult de girul patronului, devenind el însuşi propriul său patron. De ce mai risca era o enigmă. Nu te puteai gândi decât la o singură explicaţie, dar Dumnezeu ştie cât adevăr putea fi în ea, şi anume că o făcea pentru un anumit soi de glorie, ca un sportiv care încearcă în orice cursă să se autodepăşească. Dacă aşa stăteau lucrurile, ar fi fost ceva cu totul nou în privinţa ruletei, care se făcuse întotdeauna exclusiv pentru bani. Cui i-ar fi trecut prin cap să devină un fel de campion mondial la supravieţuire? Fapt este că Ruletistul deocamdată reuşea să menţină acest tempo demenţial în cursa lui, la care mai alerga un singur concurent: moartea. Şi tocmai în momentul în care această cavalcadă clandestină părea că se înfundă-n monotonie (cei care veneau să asiste la ruletele amicului meu o mai făceau doar din dorinţa de a-l vedea odată curăţându-se, nu ca să

mizeze, căci aveau sentimentul, din ce în ce mai resemnat, că mizează contra diavolului), Ruletistul a făcut primul gest de sfidare, care practic a desfiinţat ruleta, pulverizând orice posibilitate de competiţie în afară de cea dintre el şi tot ce depăşeşte biata noastră condiţie. În iarna acelui an el a anunţat, prin sistemul de informaţii inefabil, sigur şi rapid al lumii ruletei, că va organiza în noaptea de Crăciun o ruletă specială: revolverul va avea *două* cartuşe în butoiaş în loc de unul singur.

Şansele de scăpare erau acum doar de trei la una, fără să mai socotim reducerea progresivă a şanselor după mai multe jocuri. Mulţi cunoscători, chiar şi după moartea Ruletistului, mai socoteau că această ruletă de Crăciun a fost de fapt lovitura sa de geniu, şi că tot ce a urmat, deşi mai spectaculos, n-a fost decât o consecinţă a acestui gest. Am fost de faţă la ruleta de Crăciun. Sala subterană era a unei fabrici de coniac şi păstra mirosul de băutură chimică, proastă. Deşi era mai mare decât oricare alta pe care o văzusem, în noaptea aceea era plina până la refuz. Oriunde priveai, întâlneai figuri cunoscute, ofiţeri şi pictori, câriva preoţi bărboşi, industriaşi şi femei mondene, toţi surescitaţi de inovaţia neaşteptată adusă ruletei. Tabla pe care doi tineri în cămăşi scriau cotele pariurilor ocupa tot peretele din spatele lădiţei pe care trebuia să se urce Ruletistul. Acesta apăru după un timp, abia străvăzându-se prin fumul albastru din hrubă. Urcă pe ladă şi, după tot acel ceremonial al verificării amănunţite a armei şi cartuşelor, care dură mai mult decât de obicei, căci nimeni nu-şi refuza plăcerea să mângâie aproape voluptuos ţeava revolverului, luă pistolul, îl încarcă, vârând cele două cartuşe la întâmplare în orificiile butoiaşului, pe care îl puse în rotaţie trecându-şi palma peste el. Micul râs zimţat se auzi din nou în liniştea sălii, dar, ca întotdeauna, liniştea nu se tulbură cu nicio explozie şi pe pereţii văruiţi nu se întinse nicio floare de sânge. Ruletistul se prăbuşi de pe lădiţă în braţele celor din primele rânduri, răsturnând pahare şi rostogolind fişicuri de monezi de pe măsuţele improvizate. Am plâns atunci ca un copil, de emoţie şi disperare, căci pariasem o sumă care pentru mine era uriaşă şi pierdusem, ca toţi cei care se înverşunau cu atât mai mult cu cât părea evident că Ruletistul avea o şansă monstruoasă. Am ieşit, ca întotdeauna, în grupuri mici din

vizuina întortocheată şi, cu toată noaptea de-afară, cu toată liniştea cartierului periferic, ne-am simţit tot drumul vizaţi de-o privire parcă dizolvată în tot ce ne înconjura, în stratul orbitor, fluorescent, de zăpadă depus peste tot, în vitrinele împodobite cu brăduţi şi stele de hârtie argintie, în rarii trecători încărcaţi de pachete şi copiii înfofoliţi, cu fularele peste nas şi gură. Câte o femeie îmbujorată de frigul umed, zgribulită în haina de blană, îşi trăgea prietenul sau soţul în faţa vitrinelor cu cizme şi cu eşarfe, care puneau pe faţa lor umbre turcoaz, azurii, violete. Drumul meu spre casă trecea pe lângă parcul copiilor, unde un popor de prichindei mânjiţi de acadele se opreau năuci în faţa căsuţelor unde se vindea limonada şi turtă dulce. Un tată gros îmbrăcat, care trăgea după el pe gheţuş sania călărită de fetiţa lui, mi-a făcut cu ochiul. Era un patron pe care îl cunoscusem la altă ruletă. Brusc m-am simţit oribil.

Fireşte că îmi promiteam mereu să mă rup de lumea ruletei. Dar în vremea aceea publicam şi câte două sau trei cărţi pe an, aveam acel gen de succes care precede o mare tăcere şi apoi uitarea. Cu fiecare nouă carte, mă refăceam după pierderile de la ruletă şi mă înfundam iarăşi acolo, sub pământ, unde se pare că o presimţire a cărnii şi scheletului nostru ne atrage încă din timpul vieţii. Lucrul de care mă mir acum cel mai mult este conţinutul „idealist”, „gingaş” al acelor cărţi, d’annunzianismul greţos în care mă complăceam. Cugetări nobile, gesturi princiare, horbote de mătase, *mots d’esprit* scânteietoare şi un povestitor înţelept, atoateştiutor, care făcea cu substanţa fără substanţă a istorisirilor lui mii de scamatorii delicate. Odată intrat din nou în conspiraţia ruletei, nu se putea să nu mă izbească imediat, ca un val din ce în ce mai fierbinte, mai surescitat, ştirile despre noile reguli ale jocului impuse tacit de personalitatea copleşitoare a Ruletistului. După ce repetase de încă două ori ruleta cu două cartuşe, acesta se văzu atât de bogat şi atât de angrenat în zeci de branşe ale industriei ţării, ale căror acţiuni le poseda, încât ruleta ca afacere vulgară, ca sursă de existenţă sau de avere devenise o idee absurdă. Pe de altă parte, cotele sale tindeau să scadă, în ciuda fanaticilor care se ruinau încăpăţânându-se să joace împotriva lui. La un singur semn al Ruletistului, tot sistemul pariurilor se prăbuşi.

Devenise de prost gust să mai organizezi rulete în care un biet vagabond îşi duce pistolul la tâmplă. Nu mai existau patroni şi acţionari, şi singurul care mai organiza rulete rămăsese Ruletistul. Dar totul deveni un spectacol, cu bilete de intrare în loc de pariuri, spectacol cu un singur interpret care, din timp în timp, ca un gladiator în arenă, înfrunta destinul. Sălile închiriate deveneau tot mai spaţioase. Se renunţase cu totul la tradiţia găurii de şobolan, la mirosul de sânge şi băligar, la prenumele rembrandtiene. La subsol se aduceau acum mătăsuri grele, cu luciu unsuros, pocale de cristal pe mesele cufundate sub valuri de dantelă olandeză, mobilier cu intarsii florale şi candelabre cu sute de prisme şi ţurţuri de cuarţ. În locul berii ordinare se serveau acum băuturi fine în sticle de forme ciudate. Femei în toalete de seară se lăsau conduse până la mese, de unde priveau apoi curioase scena, pe care deocamdată cânta o orchestră din care ieşeau în toate părţile pâlnii aurii de trompetă, gâturi curbe de saxofon, tije graţioase, în continuă mişcare, de trombon. Cred că aşa arăta şi sala în care Ruletistul s-a produs prima dată încărcând revolverul cu *trei* cartuşe. Avea acum exact atâtea şanse de a supravieţui câte posibilităţi de a juca ultima oară jocul acesta dement. Pentru că noua ambianţa, luxul ostentativ care învelea ca o crisalidă insecta terifică a ruletei, nu făcea decât să sporească excitaţia spectatorilor la mirosul morţii. Totul era, mai departe, cât se poate de adevărat. E drept că Ruletistul avea acum părul dat cu briantină şi purta smokingul şi pantalonii largi ai acelei epoci, dar revolverul era adevărat şi gloanţele cu totul reale, iar probabilitatea „accidentului” atât de aşteptat – mai mare ca oricând. Arma a trecut din nou prin toate mâinile, lăsând pe degete un miros fin de ulei. Nici cea mai delicată doamnă din sală nu-şi ascundea ochii, în scânteierea violetă a cărora se citea dorinţa perversă de a vedea ceea ce, unele, doar auziseră despre ruletă: ţeasta plesnind ca o coajă de ou şi substanţa ambiguă, lichidă, a creierului stropindu-le poala rochiilor. De altfel, m-a cutremurat întotdeauna pofta de a fi lângă moarte a femeilor, fascinaţia lor pentru bărbaţii care miros aproape metafizic a praf de puşcă. Succesul incredibil la femei al cimpanzeului stupid şi scofâlcit, care din când în când se juca cu propria lui viaţă, trebuie să fi venit de aici. Niciodată cred că nu s-ar fi iubit mai cu poftă acele femei

decât după ce ar fi asistat la moartea lui, ajungând acasă cu iubiţii lor şi aruncându-şi pe jos rochiile însângerate, pătate ca nişte pansamente de substanţă cenuşie şi lichid ocular. Dar Ruletistul sui pe lada îmbrăcată în brocart roşu, îşi duse pistolul la tâmplă şi, cu aceeaşi expresie de spaimă paroxistică pe figură, smuci de trăgaci. Apoi, în tăcerea care suspendă totul timp de câteva secunde, se auzi doar bufnitura corpului său pe podea. După câteva zile de delir la spital, Ruletistul îşi reluă viaţa obişnuită. Mi-e greu să uit chipul său torturat zăcând cu faţa în sus pe covorul de Buhara de la picioarele lăzii. Altă dată, ruletiştii care scăpau erau huiduiţi, uneori şi bătuţi de acţionarii disperaţi; acum însă, amicul meu era aplaudat ca o mare vedetă de cinema, corpul său cufundat în inconştienţă era înconjurat cu veneraţie. Fete tinere se-nghesuiau spre el plângând isteric şi erau fericite dacă îl puteau măcar atinge.

Ruleta cu trei cartuşe gresate în butoiaş se confundă în mintea mea cu cele care au urmat. Era ca şi când trufia diabolică a Ruletistului îl împingea tot mai mult să ofenseze divinităţile hazardului. Curând, el anunţă o ruletă cu *patru* cartuşe înfipte în cele şase alveole ale butoiaşului, iar apoi cu *cinci* cartuşe. Un singur orificiu gol din şase, o singură şansă de supravieţuire din şase! Jocul înceta să mai fie joc şi până şi cel mai superficial dintre cei care ocupau acum fotoliile cu catifea simţea, nu cu creierul, nici cu inima, ci cu oasele, cu zgârciurile şi cu nervii, măreţia teologică pe care o căpătase ruleta. După ce Ruletistul încarcă arma şi puse în rotaţie butoiaşul, stârnind iarăşi micul râset sacadat de metal negru, bine uns, piesa hexagonală, grea de cartuşe, se opri cu singurul loc gol în dreptul ţevii. Declicul trăgaciului, care sună în sec, şi căderea Ruletistului fură înconjurate de-o linişte sacră.

Stau cu pătura pe mine la masa de scris şi totuşi mi-e oribil de frig. Cât timp am scris rândurile astea, camera mea, cavoul meu, a călătorit prin ceaţa neagră de-afară atât de repede, încât mi s-a făcut rău. M-am sucit şi m-am răsucit în pat toată noaptea, sac neputincios de ciolane aburite de transpiraţie. Afară nu mai există nimic, niciodată. Oricât ai merge, în orice direcţie, până la infinit, e numai ceaţa asta neagră şi deasă, solidă ca smoala. Ruletistul e miza mea şi-ar trebui să

fie bucăţica de aluat în jurul căreia ar fi posibil să crească din nou pâinea pufoasă a lumii. Altfel totul, dacă există un tot, este plat ca o lipie. Dar dacă el a existat, şi a existat – iată pariul meu – atunci lumea există, şi eu numai voi fi silit să închid ochii şi, cu pielea zbârcită pe oase, cu carnea pe dinafară ca o blană de sânge, să înaintez aşa pentru cât ţine veşnicia. Din povestea asta îmi fac un acvariu, cel mai mizerabil, căci nu mă interesează un acvariu decorativ, în care eu şi el, fiecare garanţie pentru realitatea celuilalt, să încercăm să supravieţuim, ca doi peşti semitransparenţi, cu inima vizibila în zvâcnirea ei şi târând după noi un firişor subţire de excremente. Mi-e groază de gândul că acvariul va rămâne găurit. Pentru Dumnezeu, să fac un efort, deşi nu îmi mai simt şira spinării…

Ani de zile Ruletistul a ţinut îngerul de haină, luptându-se să-l dea jos, smucindu-l în toate părţile. A venit însă şi seara când l-a apucat de grumaji şi, adunându-şi puterile, l-a privit adânc în ochi. Iar Domnul, spre dimineaţă, l-a schilodit şi i-a schimbat numele… În acea ultimă seară a ruletei, practic toată protipendada oraşului se adunase în uriaşa hală frigorifică din subteranele abatorului. Decorul sălii putea părea cu totul ciudat celui care se obişnuise cu luxul ostentativ, de parveniţi, al sălilor dinainte. Nu ştiu dacă o intuiţie a cuiva sau o reminiscenţă din *rebours* condusese la acel hibrid nostalgic, la amestecul acela oarecum pervers de promiscuitate şi rafinament, al cărui efect era mult mai puternic decât al fastului de-acum doar câteva luni. La prima vedere, cu excepţia dimensiunilor sălii, aveai impresia că te afli într-una din vechile hrube mizere din vremurile „preistorice” ale ruletei. Pereţii erau plini de mâzgăleli obscene şi inscripţii zgâriate sau trasate grosolan cu cărbune, dar un ochi cât de cât format nu putea să nu observe de la început rafinamentul estetic, duetul grafic coerent şi emoţionant al unui mare artist, al cărui nume, din motive evidente, prefer să nu îl amintesc. Măsuţele imitau, din esenţe preţioase de lemn şi stucaturi aurite, butoiaşele de sardele în jurul cărora stăteau acţionarii de altă dată. Halbe de cristal imitau aspectul barbar al celor de sticlă ieftină, până la nuanţa lor verzuie şi ciobiturile artificiale. Filtre mohorâte împrăştiau o lumină morbidă, de faclă de seu, amestecată cu valurile de fum albăstrui, ca al trabucurilor de altă dată,

dar acum parfumat cu mosc şi trezind un sentiment delicat, nostalgic. Pe scena din faţa sălii se afla o cutie adevărată de portocale, adusă din port şi plină de inscripţiile unei firme arabe. În sală, atraşi de fantasticul mizei din acea seară, puteai recunoaşte, în burnuzurile lor albe, diverşi magnaţi ai petrolului, vedete de cinema şi cântăreţi la modă, industriaşi cu plastroane scrobite şi garoafă la butonieră. Fiecare acceptase, la intrare, să fie legat la ochi cu o eşarfă de mătase pe care nu şi-o scosese decât în sală. Eu însumi eram, o spun cu atâta dezgust încât nu pot fi bănuit de lipsă de modestie, un fel de vedetă care atrăgea privirile, chiar şi ale lumii celei mai blazate, chiar şi ale celor aflaţi lângă mine în acea seară. Niciodată nu se făcuse mai multă publicitate cărţilor mele, care deveneau tot mai groase şi mai pe gustul lor: nobile, da, în primul rând nobile. Generoase, în primul rând generoase. Aşa suna motivaţia juriului când mi-au dat Premiul Naţional: „Pentru umanitatea nobilă şi generoasă a cărţilor sale, pentru deplina stăpânire a unei limbi expresive”.

Când Ruletistul apăru în sală, îmbrăcat în bizare fâşii de stofă care imitau, cu gust, zdrenţele, şi când şeful de sală, deghizat în patron, deschise cutia pe care-o adusese sub braţ şi prezentă publicului un superb Winchester (acum într-o colecţie particulară) cu mâner de fildeş şi ţeava scânteietoare, ni se opri respiraţia. Nu puteam crede că poate fi adevărat ceea ce urma să se producă. Pentru că Ruletistul anunţase cu câteva săptămâni înainte că la următoarea ruletă va încărca revolverul *cu toate cele şase gloanţe!* Între progresia de la un cartuş la cinci, oricât de neverosimilă ar fi fost şi aceea, şi nebunia de acum era prăpastia de la o singură şansă la niciuna. Stropul de omenesc pe care Ruletistul îl mai păstrase în tentativa sa se evapora acum sub milionul de sori al certitudinii. Verificarea cartuşelor şi a revolverului a durat ore în şir. Când s-au întors la el, Ruletistul, suit pe lada sa, le zornăi o clipă în pumn ca pe nişte zaruri şi apoi le introduse, câte unul, în cele şase locaşuri ale butoiaşului. Cu o mişcare violentă a palmei îl puse în mişcare. „Inutil”, ţin minte că a şoptit cineva lângă mine. În liniştea terifiantă, micul hohot dinţat al rotirii butoiaşului se auzea clar. Tremurând, convulsionat la faţă, cu o spaimă în ochi cum poate doar la cei aflaţi în agonie poţi vedea, el duse pistolul la tâmplă.

Lumea se ridică din scaune.

Îl priveam cu atâta încordare, încât simţeam cum mi se umflă venele tâmplelor. Vedeam cocoşul revolverului cum se ridică încet, parcă vibrând. Şi brusc, ca şi cum acea vibraţie s-ar fi propagat în sală, am simţit cum îmi fuge pământul de sub picioare. L-am mai văzut pe Ruletist prăbuşindu-se de pe ladă şi revolverul descărcându-se cu zgomot apocaliptic. Dar aerul era deja plin de un zgomot surd, spintecat de ţipetele femeilor şi de zornăitul sticlelor răsturnate făcute ţăndări. Cuprinşi de panica spaţiului închis, ne-am călcat în picioare ca să năvălim mai repede afară. Zgâlţâielile au durat câteva minute bune, transformând străzi întregi în grămezi de moloz și fiare strâmbe. Chiar la ieşire, un tramvai deraiat intrase într-un magazin de mobila, făcând vitrinele praf. După o oră cutremurul a reînceput, ceva mai slab ca prima dată. Cine a mai avut curajul să intre în casă în noaptea aceea? Am umblat pe străzi până când ceaţa dimineţii albi orizontul şi praful de la clădirile dărâmate se mai depuse pe caldarâm. Abia atunci mi-am adus aminte că Ruletistul probabil că fusese abandonat acolo, în hala subterană, și m-am întors să văd dacă mai trăia. L-am găsit întins pe podea, îngrijit de câţiva inşi. Avea un picior luxat din şold şi gâfâia de durere. Lângă el se mai afla încă revolverul, mirosind a praf de puşcă şi având în butoiaş numai cinci cartuşe. Al şaselea lăsase o gaură negricioasă într-un perete al sălii, aproape de tavan. Am oprit o maşină de pe stradă şi l-am dus pe amicul meu din copilărie la spital. S-a întremat repede, dar a şchiopătat întregul an cât a mai trăit. Acea seară a îngropat ruleta, care s-a şters din mintea tuturor, aşa cum îndeobşte uităm orice lucru pe care l-am adus la perfecţiune. Generaţiile mai tinere, de după război, nu au mai dat de urma acestor Mistere. Eu doar mai depun mărturie – dar pentru tine, nimeni, pentru tine, nimic.

Din seara cutremurului, Ruletistul s-a înfundat în cartierele sale dubioase, lăsând în urmă, ca de obicei, un şir de scandaluri abia muşamalizate. Se pare că niciodată nu s-a mai gândit la ruletă.

Nu mai pot scrie nicio pagină pe zi. Dureri continue în picioare şi în vertebre. Dureri în degete, în urechi, în pielea feţei. Ce va fi, ce va fi după moarte? Aş vrea să cred, cum aş vrea! – că se va deschide de acolo o nouă viaţă, că starea noastră de acum e una larvară, în

așteptare. Că eul, de vreme ce exista, trebuie să fi găsit un mijloc de a-și asigura permanența. Că voi trece în altceva, infinit mai complex. Altfel este absurd, și nu văd un loc pentru absurd în proiectul lumii. Miliardele de galaxii, câmpurile imperceptibile, în fine, lumea asta care îmi înconjoară craniul ca o aură nu ar putea exista dacă n-ar trebui ca eu s-o cunosc în întregime, s-o posed, să fiu ea. Azi-noapte, ghemuit sub plapumă, am avut un fel de viziune. Abia mă născusem dintr-o burtă prelungă, sângerie, nespus de obscenă, care-mi dăduse o ciudată mișcare rotitoare. Cu o viteză infinită, lăsând în urmă dâre de lacrimi, limfă și sânge, mă înșurubam în noapte. Și deodată, de la marginea nopții, îmi ieși în față un uriaș Dumnezeu de lumină, atât de mare încât nu-mi încăpea în simțuri și în înțelegere. Mă îndreptam către pieptul lui enorm, iar trăsăturile feței lui severe fugeau în sus, turtindu-se la marginea câmpului meu vizual. Curând n-am mai văzut decât marea lumină galbenă a pieptului său, pe care l-am străpuns rostogolindu-mă, și, după o navigare nesfârșită prin carnea lui de foc, i-am ieșit prin spinare. Privind în urmă, pe când mă îndepărtam în zbor, l-am văzut pe colosalul Iehova prăbușindu-se spre stânga cu fața în jos. Încetul cu încetul se micșoră și dispăru, și eram iarăși singur în noaptea fără limite. După un timp cu neputință de estimat (dar pe care l-aș numi eternitate), la marginea vederii mele se ridică un alt Dumnezeu enorm, aidoma cu primul. L-am străpuns și pe-acesta și am țâșnit înainte în vid. Apoi, după o altă veșnicie, apăru altul. Șirul de Dumnezei, privind în urmă, se mărea tot mai mult. Erau sute, apoi mii, prăbușiți cu fața în jos când spre dreapta, când spre stânga, asemenea dinților unui fermoar gigantic de flacără. Și descheind fermoarul în zborul meu, am dezvelit pieptul adevăratului Dumnezeu, *raccourci* mai grandios decât orice pe lume. Rotindu-mă, carbonizat de lumina sa, m-am ridicat la o înălțime atât de mare deasupra lui, încât mi-a fost dat să-l văd în întregime. Cât de frumos era! Pieptul păros, ca de taur, purta sâni de femeie. Fața îi era tânără, încoronata de flacăra pletelor împletite în mii de cosițe; șoldurile, largi, adăpostind puternicul organ viril, în totul, din creștet până-n tălpi, era doar lumină. Ochii îi ținea întredeschiși, zâmbea extatic și trist, iar în dreptul inimii, sub sânișorul stâng, avea o rană îngrozitoare, între degetele mâinii drepte ținea, cu

un gest nespus de graţios, un trandafir roşu. Aşa plutea, culcat, în spaţiul care se străduia să-l cuprindă, dar care părea sorbit, cuprins de el... M-am trezit între mobilele reci ale odăii mele, plângând uscat, senil. Am vrut să arunc paginile astea adunate aici atât de fără sens. Dar ce poate face un om care a scris toată viaţa literatură? Cum poate ieşi din arcanele stilului? Cum, cu ce instrumente, poţi aşterne pe-o pagina o mărturie pură, eliberată din carcerele convenţiei artistice? Să mă adun şi să am curajul să recunosc: în niciun fel. Am ştiut asta de la început, dar, în viclenia mea de animal încolţit, am ascuns jocul meu, miza mea, pariul meu, de privirile tale. Pentru că, în cele din urmă, am mizat tot pe literatură. Am folosit, în raţionamentul meu masochist, pascalian, tocmai ceea ce părea că îmi stă împotrivă. Iată tot raţionamentul meu, tot ce mă face să duc până la capăt (doar eu ştiu cu ce efort) „povestea” asta: *l-am cunoscut pe Ruletist.* De acest lucru nu mă pot îndoi, în ciuda faptului că era imposibil ca el să existe, totuşi el a existat. Dar există un loc în lume unde imposibilul e posibil, şi anume în ficţiune, adică în literatură. Acolo legile statisticii pot fi încălcate, acolo poate apărea un om mai puternic decât hazardul. Ruletistul nu putea trăi în lume, ceea ce e un fel de a spune că lumea în care el a trăit este fictivă, este literatură. Nu am nicio îndoială, Ruletistul este un personaj. Dar atunci şi eu sunt un personaj, şi aici nu mă pot opri să nu exult de bucurie. Căci personajele nu mor niciodată, ele trăiesc de câte ori lumea lor e „citită”. Dacă nu îşi va săruta niciodată iubita, păstorul pictat pe urna greacă ştie măcar că o va privi veşnic. Iată pariul meu şi nădejdea mea. Sper din toată inima, şi am un argument forte: Ruletistul, că sunt un personaj de povestire, că, deşi am optzeci de ani, nu voi muri niciodată, pentru că, de fapt, nu am trăit niciodată. Poate că nu trăiesc într-o povestire valoroasă, poate că sunt doar un personaj secundar, dar pentru un om la capătul vieţii orice perspectivă este preferabilă aceleia de-a dispărea pentru totdeauna.

În privinţa şansei fantastice a Ruletistului s-au făcut sute de presupuneri. Ce pot face decât să mai adaug una, dacă nu mai reală, cel puţin mai coerentă decât majoritatea celorlalte? Cunoscându-l de mic pe Ruletist, ştiu că, de fapt, nu şansa, ci, dimpotrivă, cel mai negru ghinion, un ghinion supranatural, aş zice, l-a caracterizat întotdeauna.

Niciodată nu a avut bucuria să câştige nici la cel mai copilăresc joc unde hazardul avea vreun rol. De la jocul de bile până la cursele de cai, de la aruncarea potcoavei la ţăruş până la poker, părea că destinul îl folosea ca pe un bufon, că îl privea cu un ochi mereu ironic. Ruleta a fost marea lui şansă, şi e uimitor cum acest om rudimentar în gândire a avut totuşi viclenia să profite de singurul punct unde putea să străpungă, ca un scorpion, platoşa sorţii şi să transforme batjocura veşnică într-un etern triumf, în ce fel? Mi se pare acum simplu, primitiv şi în acelaşi timp genial de simplu: *Ruletistul miza împotriva lui.* Când îşi ducea pistolul la tâmplă, el se dedubla. Voinţa i se întorcea împotrivă şi-l condamna la moarte. De fiecare dată era convins cu toată fiinţa sa că va muri. De aici, cred, expresia de groază nemărginită care îi apărea pe faţă. Ghinionul său fiind însă total, nu putea decât să eşueze întotdeauna în intenţia de a se sinucide. Poate că această explicaţie e doar o prostie, dar, cum ziceam, mi-e imposibil să văd alta care să stea cât de cât în picioare. De altfel, acum, toate acestea nu mai contează…

Sunt obosit. Fac efortul vieţii mele să mai scriu o pagină. Va fi şi ultima, căci zarurile sunt aruncate şi acvariul e gata. Să astup ultima fisură pe unde mai curge apa – şi apoi voi rămâne mut şi imobil alături de el. Doar cozile şi voalurile înotătoarelor ne vor mai pulsa din când în când. Aştept acel moment cu-atâta voluptate, încât abia mai am răbdare să duc până la capăt povestea Ruletistului. Sfârşitul lui a venit repede, după ruleta cu şase cartuşe din care supravieţuise monstruos. La mai puţin de un an de atunci, întorcându-se de la tripou într-o dimineaţă lăptoasă, a fost brusc tras într-un gang de pe uliţa promiscuă pe care îşi târa picioarele. Un adolescent de nici şaptesprezece ani i-a pus un revolver la tâmplă şi i-a cerut banii. A fost găsit câteva ore mai târziu, mort, având alături revolverul de pe care nefericitul puşti nici nu-şi ştersese amprentele. Cadavrul nu avea nicio urmă de rană, iar expertiza medicală a constatat moartea prin atac de cord. De altfel, în revolver, cu care nu se trăsese, nu s-a găsit niciun cartuş. Tânărul a fost găsit în aceeaşi zi, ascuns la nişte prieteni, şi totul a devenit limpede. Intenţia sa fusese doar de jaf. Pistolul era descărcat şi-l folosise doar pentru intimidare. Dar beţivul pe care îl atacase

fusese cuprins de o spaimă teribilă şi se prăbuşise greu la pământ, iar tânărul își pierduse capul, aruncase revolverul și fugise. Pentru că nu avea rude şi nimeni nu părea să-l cunoască (eu însumi am stat ascuns câteva zile, până s-a terminat totul), Ruletistul a fost îngropat în grabă, cu o cruce simplă, de scândură, la căpătâi.

Aşa îmi închei şi eu crucea şi giulgiul meu de cuvinte, sub care voi aştepta să revin la viaţă, ca Lazăr, când voi auzi vocea ta puternică și clară, cititorule, închei, pentru ca lespedea să aibă un epitaf și cercul să se închidă, cu versurile lui Eliot, pe care atât le iubesc:

Dăruieşte, Doamne, pacea Israelului
Celui care are optzeci de ani și niciun viitor pe pământ.